

RUTENIERA, TXIKITASUNETIK ARGITARA IRTEN NAHIAN

Danubio ibaia lagun, serbiarren eta hungariarren itzalean bizi izan dira ruteniarrak aspalditik. Serbia iparraldeko Vojvodina eskualde autonomoa da haien etxea eta harrotasunez eusten diete beren ohiturei eta mintzairari.

Dabi Piedra

Hizkuntza eslaviarren entsaladan, osagirik ezezagunenetako bat da ruteniera edo rusyn hizkuntza: Batzuetan ahaztua, beste batzuetan landa giroko dialektotzat joa, ia beti baztertua. Vojvodinan ofiziala da eta badira rutenierazko eskolak eta hedabideak. Hala ere, beste hizkuntza txiki askok bezala, transmisioa du kezka iturri.

Zinez txikia da ruteniera, 15.000 hiztunen langara ez baita heltzen, baina herri batzuetan ia hizkuntza bakarra da, adibidez Ruski Kerestur-en. Kroazian eta Kanadako diasporan ere badira hiztunak. Era berean, Ukraina, Eslovakia eta Poloniaren arteko mugan beste ruteniar multzo bat bizi da, etnia berekoa bai, baina hizkuntza ezberdinekoa. Horregatik, adituek "Panoniako ruteniera" izena eman diote Vojvodinakoari, iparraldeko senideen mintzairatik bereizteko.

Landa eremuan rutenierak arnasgu-neak baditu ere, bestelakoa da egoera eskualdeko hiriburu Novi Saden, Serbiako hiri handienetan bigarrenen. "Batzuk beldur dira Novi Saden rutenieraz hitz egiteaz", dio Slavko Njaradi ruteniarrak. Ehunka batzuk badira Novi Saden, baina kalean serbiera da nagusi.

Ruski Kerestur herrian ia hizkuntza bakarra da ruteniera.

MAPIO.NET

Hiriaren erdiguneko Knjižara Most liburu-denda dotoreko arduradun Alexander serbiarrak dioenez, bezeroek inoiz ez diote rutenierazko libururik eskatu. Ordenagailuan begiratu behar izan du hizkuntza horretan alerik duen jakiteko: Gramatika ikasteko jarraibide bat, horixe bakarra. Eskualdeko hizkuntze-

tatik gutxien entzuten duena dela dio Sanja ostalariak, "hungariera eta eslovakiera entzutea ohikoa da, baina ruteniarrak herrietan bizi direla uste dut".

Beldurrak ahaztu eta ruteniera hiriko bizitzaren parte izan behar dela dio Slavko Njaradik. "Inoiz ez dut arazorik izan Novi Saden nire hizkuntza erabiltzeagatik, beste etnietakoek errespetatu egiten gaituzte". Ruteniarrei erraztasunak ematen dizkiete beren hizkuntzan ikas dezaten, haur eskolatik unibertsitatera arte. Ruski Kerestur-eko (Novi Sadetik 70 km-ra) rutenierazko lizeoan ikasten duten neska-mutilek doan dituzte logela eta jatekoa.

Etxean erakutsi zioten Njaradiri ruteniera, harro erabiltzen du eta pozik dago gurasoek hautu hori egin zutelako. Aitzitik, jarrera hori ez dela ohikoa dio, transmisioak kezkatzen du: "Guraso askok ez diote abantailarik ikusten rutenierari, lanpostua aurkitzeko ez baitu aukerarik ematen". Irtenbidea hezkuntzan dagoela uste du Njaradik: "Ikasgai baliagarriak rutenieraz ematea da gakoa, matematikak eta ingelesa kasu. Folklorean ondo dago, baina gai praktikoak ere rutenieraz irakasteko ahalegina egin behar dugu".

VOJVODINAKO HIZKUNTZAK

Kulturen arteko bidegurutzean dago Vojvodina eta, ondorioz, etnia eta hizkuntza ugariren bizileku da. Bi milioi biztanledun eta Euskal Herriaren hedadurako eskualde autonomo horrek sei hizkuntza ofizial ditu: serbiera, hungariera, eslovakiera, errumaniera, kroaziera eta ruteniera. Hartara, eraikin publikoetako eta beste zerbitzu batzuetako kartel eta oharretan, ez da arraroa sei hizkuntzak batera ikustea.

Martica Tamaš, 'Ruske Slovo' aldizkariko zuzendaria

"Arrakasta izan duten ruteniarrei buruzko albisteak oso estimatuak dira"

Ruteniera hutsean argitaratzen da *Ruske Slovo* aldizkaria. Batik bat harpidetza bidez zabaltzen da eta herri batzuetan boluntario sareak eratu dituzte banaketarako. Txikitasunean, sendo eusten dio: Jugoslavia ohia, Balkanetako gerrak eta NATOk Novi Saden aurka egindako bonbardaketak ezagutu ditu. Martica Tamaš zuzendariak ongi etorri beroa egin dio ARGIAri aldizkariaren egoitzan.

Nolakoa da *Ruske Slovo*?

1945etik argitaratzen da. Gainera, umeentzat argitaratzen dugun *Zagradka* aldizkaria 1947tik dago martxan, beraz datorren urtean 70 urte beteko ditu. 1972tik, hilerok ateratzen dugu gazteei zuzendutako *Mak*. Literaturaz eta kulturaz arduratzen den beste argitalpen bat ere badugu. Belaunaldi berrien ohiturekin bat egiteko, webgunea ere badugu. Ruteniarren informazio agentzia baten gisakoa da webgunea, gure komunitatearentzako erreferentzia, egunero albiste laburrak idazten baititugu.

Bestalde, ruteniar idazleen liburuak argitaratzeko konpromisoa dugu, aspaldi hasi ginen horretan eta dagoeneko 500 liburu inguru kaleratu ditugu, nobelak eta beste.

Novi Saden duzue egoitza, gerraren ondorioak jasan dituen hirian. Jugoslavia desagertu ondorengo gatazkek nola eragin zioten proiektuari?

Diru aldetik larri ibili ginen. Herritar arruntek bezala, geuk ere sufritu genituen gatazken ondorioak eta aldizkariaren ohiko kalitateari eusteko arazoak izan genituen.

Vukovar inguruan [Kroazia ekialdean] ruteniarrak bizi dira eta hangoaz asko idatzi genuen, gerrak bete-betean jo zuelako [ia hiru hileko setioa egon zen 1991n]. Astero bidaltzen genien aldizkaria, Vukovarreko ruteniarrak jakin zezaten ez ginela haietaz ahaztu. Harro gaude orduan egindako lanaz.

DABI PIEDRA

Nolako babes ematen dizue Vojvodina-ko gobernu autonomoak?

Gure aurrekontuaren zati handi bat ematen digute erakundeek, ondo babestuta gaude. 2003ra arte, gobernuak zuzenean ematen zigun laguntza, baina urte hartan gutxiengoentzako batzorde bereziak osatu ziren. Hala, gobernuaren zuzeneko kontrolik gabe lan egin dezakegu. Agintari batek estutzen bagaitu, batzordeak gure alde egiten du. Azken urteotan kazetariei gero eta presio handiagoa egiten zaie botereguneetatik, beraz gurea ez da abantaila makala.

Zenbat irakurle ditu *Ruske Slovok*?

Serbian 14.500 ruteniar bizi gara eta astero 2.300 ale argitaratzen ditugu. Gure merkatua murrizta denez, zenbaki onak dira. Gainera, *Zagradka*-ren beste 600 ale ateratzen ditugu astero.

Belaunaldi berriak gogoan dituzue.

Bai. Vojvodinako hainbat eskolatan ikasgai batzuk rutenieraz ematen dira eta gure aldizkaria maiz erabiltzen dute. Ipuinak eta idazlanak bidaltzeko eskatzen diegu eta gero argitaratu egiten ditugu. Gainera, haur eskoletako umei zuzendutako zatia du *Zagradka*-k, irudiekin eta irakurtzen ikasteko istorio laburrekin.

Ruteniarrak nola hartzen dute zuen produktua?

Herri batzuetan, biztanleen %90 rutenieraz bizi da, beraz ohituta daude dena beren hizkuntzan egitera, naturalizat jotzen dute, baina egia da oso pozik hartzen dutela haien herriari buruz albisteren bat idazten dugunean. Novi Saden, aldiz, ruteniarrak tantatxoak dira serbieraren itsasoan eta hor mesede handia egiten du aldizkariak. Arrakasta izan duten ruteniarrei buruzko berriak oso estimatuak dira, ruteniarrak gauza handietarako gai direla ikusten dutelako. Gure kirolarien lorpenek ikusmina sortzen dute, adibidez Mihail Dudaš atletaren kasuan [Rioko Joko Olinpikoetan parte hartu du]. ■

andoaINDARRA
euskaraz
eguna

IRAILAK 24

Egun osoan Andoaingo Goikoplazan:

GOIZEAN, 10:00etan hasita:

- Umeentzako lantegiak
- Neska eta mutilen pilota partidak
- Diana herrian zehar
- Argazki-rallya

EGUERDIAN

- Marmitakoa
- Patata tortilla lehiaketa
- Fino's Band
- Dingo!!

ARRATSALDEAN

- Andoaindarrak izar finala
- Dantza
- Kantu kalejira
- Bertsolariak
- EROmeria
- BasqExtremFolk
- Zo-Zongo!!! Batukada

www.andoaindarraeuskaraz.eus

Gurera bildu eta EUSKARAZ KIRIBILDU!!

ANDOAINGO UDALA
Euskararen Normalizazioa
Lanaldia